

توضیح چند نکته درباره این کتاب

- تاریخها و سنوات همه به هجری شمسی است، مگر اینکه با نشانه «م» برای سال میلادی و «ه.ق» برای هجری قمری مشخص شده باشد.
- بنای کار بر این نیست که برای هر موضوع، فهرستی از کتابهای موجود داده شود؛ هر جا لازم بوده، چند کتاب معتبر که با بحث ارتباطی داشته، معرفی و یا نام برده شده است.
- هدف عرضه و معرفی تمام منابع مربوط به مواد ادبی و تاریخ ادبیات نیست؛ بلکه این کتاب کلیدی برای ورود به عرصه تحقیق و راهنمایی برای شناختن منابع و طرز استفاده از آنهاست.
- نوشتن نقد و تحلیل کتابهای مرجع یا منبع نیز هدف نیست؛ مگر ذکر چند نمونه که نکته یا نکاتی درباره روش تحقیق داشته باشد.
- با وجود اینکه مرجع‌شناسی در یک بخش مستقل و روش تحقیق در بخش دیگر و هر دو جدا از نظام صوری تحقیق مورد بحث قرار گرفته است، ولی درحقیقت تعیین مرزی مشخص و دقیق بین این مباحث میسر نیست؛ به همین دلیل، مطالب جداگانه دسته‌بندی شده است.
- معمولاً از ذکر بعضی از عنوانها، لقبها و عبارتهایی که گاهی در رعایت احترام و متناسب با شئون شخصیتها ذکر می‌شود، خودداری شده است و از این نظر، نویسنده از همه سرورانی که در ذکر نامشان ادب مرسوم رعایت نشده است، پوزش می‌خواهد. گو اینکه این روش لازمه و خصوصیت کتابهایی از این نوع است.

پیشگفتار

هنگامی که نخستین چاپ کتاب مرجع‌شناسی و روش تحقیق در ادبیات فارسی در سال ۱۳۷۱ منتشر می‌شد فعالیت‌هایی در زمینه زبان و ادب فارسی در کشور جریان داشت که با مطالب مرجع‌شناسی در ادبیات فارسی به نوعی در ارتباط بود. مانند کوشش‌های جدیدی که در دایرةالمعارف‌نویسی در ایران آغاز شده بود.

اینک پس از گذشت حدود ۲۰ سال از آن زمان که کتاب مرجع‌شناسی و روش تحقیق در ادبیات فارسی به چاپ چهاردهم رسیده بجاست که به آن قسمت از فعالیت‌هایی که با مرجع‌شناسی بی‌ارتباط نیست و در طول این مدت صورت گرفته است به شرح ذیل اشاره‌ای شود:

۱. دایرةالمعارف فارسی به سرپرستی دکتر غلامحسین مصاحب که نخستین جلد آن در سال ۱۳۴۵ منتشر شده و قرار بود در سه جلد به اتمام برسد، ولی پس از انتشار جلد دوم کار آن متوقف مانده بود تا اینکه جلد سوم آن (حرف م تا ی به عنوان بخش دوم جلد دوم) پس از درگذشت شادروان دکتر مصاحب در سال ۱۳۷۴ منتشر شد.

علت تأخیر در چاپ و انتشار این بخش در مقدمه ناشر توضیح داده شده است.

۲. دایرةالمعارف تشیع که جلد اول آن تا کلمه «احیاء همدانی» در ۵۳۸ صفحه در بهمن ۱۳۶۶ منتشر شده بود. اینک در مجلد چهاردهم به کلمات کربلا - لیلةالمبیت رسیده و باقی در دست تألیف است.

۳. دایرةالمعارف بزرگ اسلامی که جلد اول آن در بهمن ۱۳۶۷ منتشر شده بود و اینک تا مدخل جوینی را در جلد ۱۸ چاپ و منتشر کرده است.

۴. *دانشنامه جهان اسلام* که اکنون جلد چهاردهم تا اواخر حرف خ را زیر نظر دکتر غلامعلی حداد عادل منتشر کرده است.

۵. دو سه سال بعد از انتشار کتاب *مرجع‌شناسی و روش تحقیق در ادبیات فارسی* بنیاد *دانشنامه بزرگ فارسی* به همت و مدیریت شادروان احمد بیرشک (۱۳۷۲-۱۳۷۷) تأسیس شد. یکی از تألیفات مهم بنیاد مزبور مجموعه‌ای است با عنوان *دانشنامه بزرگ فارسی: گزیده مقالات کلان به سرپرستی خانم دکتر مهشید مشیری* که در سال ۱۳۸۳ چاپ و منتشر شده است.^۱

بنیاد *دانشنامه بزرگ فارسی* چندین تألیف دیگر در زمینه‌های مختلف تخصصی تألیف، چاپ و منتشر کرده است یا در دست تألیف دارد.

۶. *المعجم المفهرس لالفاظ الاحادیث عن الکتب الاربعه* که جزء اول آن در مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی در سال ۱۳۷۰ تألیف و منتشر شده بود، در سال ۱۳۷۹ جلد چهارم آن در حرف جیم به پایان رسیده است.